

Wie waren nu juist de tijdgenoten van Petrus? De mensen, van wie hij zegt, gelijk reeds hierboven uitdrukkelijk en bij herhaling besproken is, dat ze tot het oordeel waren „bewaard“, „opgespaard“ (2 Petr. 2 en 3; en Judas). Wie dit schriftuurlijke element verwaarloost, of, ik weet niet waarom, alleen betrekt op Petrus' tijdgenoten, ondanks het bekende „touteis“ („dèzen“) uit Judas, vers 14, dien verwijten wij, dat hij wat de Schrift zegt omtrent het tijdsgewricht, gelijk het door de Schrift wordt belicht, voor een deel buiten beschouwing gelaten heeft.

Ook elders is Berkouwer bezig, in de lucht te slaan, als hij a.w. bl. 82, klaagt, dat Greijdanus (en ook K. S.) alles wil bezien van uit het raadsbesluit Gods. (Dat is niet juist. Gr wil alleen alles zien onder het licht van alles wat de Schrift, dus ook op dit punt, toch metterdaad gezegd heeft). Is het hem geheel en al ontgaan, dat Ursinus, en vrijwel al zijn tijdgenoten, de verkiesing en het eeuwig besluit van God zo sterk betrekken op de voorzienigheid?

K. S.

GEZINSLEVEN

Aangaande mij en mijn huis

„En Jozef bracht hun kwaad gerucht tot hun vader“.

Gen. 37:2.

Vader Jakob had een groot gezin: twaalf zoons en één dochter; kinderen van vier moeders. Wat voor een moeilijk gezin moet dat geweest zijn! In het meest normale gezin schuilen reeds overvloedig de haarden van ruzietjes en van afgunst en van vijandschap, die van tijd tot tijd in vlammen uitbarsten en het huis vervullen van venijnige woorden, grove beschuldigingen, bittere verwijten, maar die dan ook voor een tijdlang de lucht zuiveren. Vrede en aangename rust doen opnieuw hun intree, als een stilte na de storm.

Maar hoe moet het dan geweest zijn in de tenten van deze aartsvader, waar de beide vrouwen, Lea en Rachel, ieder met haar eigen dienstmaagd, Zilpa van Lea, en Bilha van Rachel, twee partijen vormden, die elkaar benijdden en er steeds op uit waren, met wat voor middelen dan ook, de eerste plaats in te nemen en te behouden.

Dat alles moest op zijn tijd aanleiding geven tot allerlei verwickelingen. Deze tweespalt moest zich wel weerspiegelen in de kinderen, vooral toen zij groter begonnen te worden; ook, al ware de patriarch zelf in het stuk der opvoeding een volleerd man geweest; hoeveel te meer echter nu vader Jakob in deze kunst zeer ver te kort schoot, en zelf aanleiding gaf tot een gevaarlijke scheur, die zich in zijn gezin voltrok, zodat er zich twee groepen vormden, die vijandig tegenover elkaar stonden: de kleinste gevormd door Jozef, maar die de steun en de gunst van zijn vader genoot; de grootste, die gevormd werd door „zijn broeders“, die, hoe verschillend ook, saamgebonden werden in hun vijandige houding tegen die ene, die Jozef.

Hoe die broeders hun leven aanstelden, als ze dagen, weken, misschien wel maanden lang met de kudden in het veld waren en dikwijls ver weg dwaalden, om toch maar geschikte weide voor hun vee te vinden, zonder door de oorspronkelijke bewoners van het

land al te lastig te worden gevallen — ocht, dat wist de oude vader, die na zijn worsteling te Pniël nooit weer de oude was geworden, wat zijn lichaam betrof, (immers hij was hinkende aan zijn heup) niet alles van; misschien maar heel weinig. Af en toe hoorde hij van hen wel eens heel leuke dingen; vooral van Simeon en Levi!

Hoe graag had hij het anders gewild: zij de enigen en vader Jakob met zijn vrouwen en kinderen en onderhorigen, die de Here aanbaden, de God van zijn vader Abraham en Izaak; die het teken van het verbond des Heren in hun lichaam droegen, en gehouden waren naar de eisen des Verbonds te leven — hoe graag had hij gezien, dat zij zich in heel hun handel en wandel gunstig onderscheidden van de inwoners des lands, zodat dezen zouden moeten getuigen: „Hoeveel beter zijn zij dan wij!“ — maar in steef daarvan maakten zij, zijn eigen zoons, zijn naam stinkende, en daardoor ook de Naam en de dienst van Zijn God; zo erg, dat indien de verschrikking Gods niet was geweest over de steden rondom Sichem, zij allen zouden zijn omgebracht.

Neen, het geslacht van deze vreemde herdersvorst, stond zeker niet goed bekend; zij hadden een slechte naam — en dat was Jakob, die nu Israël heette, een groot verdriet. In zekere zin maar goed, dat hij niet alles wist.

Toch bleef hij er enigszins mee op de hoogte, sedert hij ook zijn zoon Jakob mee liet gaan, om de kudden te weiden. Al deed hij niet mee met hun boze aanslagen; al ging hij niet steeds mee met hen op hun zwerftochten, toch merkte hij genoeg om te weten, hoe zij bij de volken des lands bekend stonden, en wat er van hen verteld werd.

En nu blijkt het, dat we van twee partijen kunnen spreken: Jozef met zijn vader — en de „broeders“.

We lezen er helemaal niet van, dat Jozef met zijn broeders gesproken heeft over dat kwade gerucht, dat hij van hen hoorde; dat hij getracht heeft, hen van hun slechtigheden af te houden, op een wijze als paste voor een jongeman van zeventien jaar: niet uit de hoogte, als van iemand, die veel vromer was, dan zij; maar als van een broeder onder de broeders, wien het echt speet, dat ze zich zo aanstelden: „wat moest dat voor hun aller vader zijn; wat moest dat zijn voor de Naam van hun aller God!“

Maar wel lezen we, dat Jozef hun kwaad gerucht bracht tot hunne vader. Dit alléén reeds zou voldoende geweest zijn, een scheur te trekken tussen broeders en broeders; maar gezien de verwijdering, die er al bestond tussen Jozef en de anderen, en waaraan Vader Jakob zelf grote schuld droeg, doordat hij het niet onder stoelen en banken stak, dat hij Jozef lief had boven al de anderen — moest dit optreden van Jozef de scheur verdiepen, zo niet onherstelbaar maken en de verwijdering doen groeien tot een felle haat; een vijand was hij hun geworden, die ze buiten de broederkring stieten; zelfs wilden ze hem niet langer vrediglijk toespreken; — waardoor tegelijk aan Jozef de gelegenheid werd ontnomen, nog enige invloed ten goede op zijn broeders uit te oefenen.

Hier ware voor Jozef een uitnemender weg geweest, die hij, jammer genoeg niet bewandeld heeft; een weg, die ook ons in de Schrift, voor het verkeer tussen broeders en broeders, gewezen wordt; tussen geeste-

lijke broeders (en zusters) onderling, maar ook tussen de broeders in één gezin.

Het is zo verleidelijk voor een zoon des huizes een kwaad gerucht van een of meer zijner broeders over te brengen aan zijn vader of moeder! Immers stijgt hij daardoor bijna zeker in de gunst zijner ouders, en in eigen ogen. Maar laten we wel overwegen, hoe we daardoor ingaan tegen wat Christus ons leert: „De liefde bedekt alle dingen!“ Dat is niet: „Praat alle dingen goed!“ We weten wel beter. Maar: „brengt ze niet in de openbaarheid“. En wat dan wel?

Dat we er zelf met onze broer (of zuster) over spreken; gedreven door liefde tot hem of haar; met de bedoeling om hem of haar te behouden. En dan kan het gebeuren, dat het vervolg ervan is, dat we het tegen vader of moeder zeggen, maar dan met zijn medeweten; maar dan nooit als begin, maar als slotbedrijf!

HUISMAN.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Gij zult mij niet tegenspreken als ik zeg, dat wij een kostelijke schooldag hadden. Ik behoef daarom trent geen lofspraak te houden. Daar zijn trouwens altijd vrienden, die in zulk geval, vooral als het getal bezoekers wordt gemeld, waarschuwen en zeggen: poeh daar niet op, want dan loopt gij gevaar in eigen kracht te roemen. Zij hebben natuurlijk gelijk, zoals dat met ernstige goede waarschuwers gemeenlijk het geval is. Maar ik zeg dan: gij moogt toch ook wel eens recht blijde en dankbaar zijn, als God de Here ons warm doet lopen voor Zijn zaak, die door Zijn genade de onze mag wezen.

Het is een genot en zeer leerzaam ook in ons blad de verschillende redevoeringen rustig te kunnen nalezen.

Mijn indruk is dan, dat van heel het gesprokene kan worden gezegd: het was compleet.

Ook aan het potje van onze geestdrift voor de Reformatie, die, naar niemand onzer op goede grond zal kunnen weerspreken, moet doorgaan voor gans ons leven, zijn twee oren.

Toen ik mijn eerste fiets had en daarmee verscheen bij een oude wijze man, zeide deze: beste jongen, meen nu niet, dat ik de oude man van Rochefoucauld ben, welke grote schrijver naar wij weet zei, dat oude mensen gaarne jonge lieden waarschuwen voor allerlei gevaren, maar dit meest omdat zij zich enigermate schadeloos willen stellen voor het feit, dat zij die zelve niet meer kunnen ervaren.

Ik zei: ik ken die stelling, maar bij U denk ik er niet aan.

Wel dan, zo antwoordde hij, ik wou alleen maar zeggen: die fiets is een mooi ding en ik vind het jammer, dat zij nu eerst is gekomen, maar bedenk wel, dat zij zo licht je vijand kan worden.

Nu, dat moeten wij vooral in ons drukke verkeer, en vooral als het brommen van het ding zelf U er doorgaand aan herinnert, niet vergeten. Dit gebeurt meer dan eens, en brengt dan, naar de couranten bijna dagelijks melden, grote ongelukken.

ogen blik (!!!) niet meer mogelijk moest worden geacht;

2. dat, na het gebeuren op 31 Juli 1945, de Classis niet terstond contact gezocht heeft met de Kerken van Axel, Hoek en Zoutespui, noch aan deze heeft medegedeeld wanneer de voortgezette vergadering der Classis zou worden gehouden, waardoor het misverstand (!!!) kon ontstaan, dat, met het wegzenden der afgevaardigden de Kerken waren heengezonden" (75).

Ten aanzien van deze onder de regie van een synodale deputatie tot stand gekomen uitspraak, kan men maar één ding zeggen: Ze is weer zin wakkend.

De volkomen duidelijke woorden uit 1945 worden weggegooid door ook nu weer te spreken over bedoelingen, waaromtrent niemand iets kan weten en die naar haar geformuleerde concrete inhoud in flagrante strijd zijn met wat bewust en in voor geen tweërlei uitleg vatbare woorden uitgesproken werd.

En het opzettelijke en volgehouden en beschamende uitstoten van broeders en kerken wordt — na vijf jaar ontdekte men hoe de vork in de steel zat — tot een misverstand gereduceerd.

Er is hier geen spoor van schuldbesef over de misdaad welke men beging.

Er is alleen spijt over een „misverstand“.

En voorts gelieve men de o zo beste bedoelingen te respecteren.

Ook als we letten op wat in partiële acties dior de gebonden kerken werd op touw gezet is ook voor de meest welwillende niet de geringste verandering in de situatie te bespeuren.

C. V.

75) Ons Kerkblad, weekblad ten dienste van de Geref. Kerken in Zeeland enz., 28 Oct. 1950, 10e Jaarg., No. 43.

Bijzondere betekenis kreeg deze handelwijze van de Glessendamse kerkeraad, doordat hij handelde na advies ingewonnen te hebben van Prof. Nauta, die genoemde verklaringen onaanvaardbaar achtte en daarbij zijn afkeuring uitsprak over wat in Almelo en Schiedam was geschied (77).

We kunnen uit het bij deze „herenigings“-pogingen gebeurde alleen maar de conclusie trekken, dat ook inzake de regering der kerk niet de geringste wijziging intrad in de gebonden kerken.

En dat evenals vroeger ook nu nog steeds met twee maten gemeten wordt. Hetgeen een gruwel is in het oog des Heren!

Ten slotte memoreren we nog een actie, welke door een classis ondernomen werd.

Op de vergadering van de classis Axel, die op 31 Juli 1945 samenkwam, verklaarden de afgevaardigden van de geref. kerken te Axel, Hoek en Zoutespui, dat zij zich niet konden conformeren aan de synodale uitspraak inzake het voor wedergeboren houden van het zaad des verbonds.

Meer niet. Anders niet.

Daarop deed deze classis de volgende uitspraak: „De classis Axel der Geref. Kerken in Nederland, kennis nemende van de verklaring van de afgevaardigden van de kerken van Hoek, Axel en Zoutespui, dat zij zich niet met het besluit der classis inzake het voorstel van de kerk van Hoek ten aanzien van de verwerping der dogmatische uitspraken inzake het genadeverbond van de Synode der Gereformeerde Kerken conformeren, constateert, dat de geestelijke eenheid der Gereformeerde Kerken in de classis verbroken is en de grondslag voor verdere

77) Kerkblad voor de Gereformeerde Kerk te Glessendam—Neder-Hardingsveld, 16 en 30 Juni 1951.

naar ook tus-

les huizen een
broeders over
Immers stijgt
ter ouders, en
regen, hoe we
as leert: „De
: „Praat alle
laar: „brengt
in wel?

xuster) over
of haar; met
den. En dan
in is, dat we
aar dan met
gin, maar a's
HUISMAN.

Brieven

zeg, dat wij
hoef daarom
zijn trouwens
als het getal
en zeggen:
vaar in eigen
gelijk, zoals
emeenlijk het
toch ook wel
God de Here
die door Zijn

in ons blad
kunnen na-

gesprokene

voor de Re-
goede grond
n voor gans

see verscheen
beste jongen,
toch foucauld
zel, dat oude
n voor aller-
ha enigermate
dat zij die

denk ik er

alleen maar
ik vind het
maar bedenken
n.
ikke verkeer,
ng zelf U er
Dit gebeurt
uranten bijna

moest worden

15, de Classis
t de Kerken
n deze heeft
gadering der
het misver-
st wegzenden
heengezon-

an een syno-
ak, kan men
z i n w e k -

1945 worden
ken over be-
an weten en
n houd in fla-
in voor geen
proken werd.
beschamende
t — na vijf
el zat — tot

over de mis-

nd".
edoeelingen te

eties dior de
ook voor de
ndering in de
C. V.

van de Geref.
aarg., No. 43.

Wat hier van de fiets werd gezegd, geldt trouwens ook van ons zelf, altijd weer. Wij worden ook in onze ijver, doch evenzeer in onze flauwhartigheid gemakkelijk onze eigen vijand. Dan bedoelen wij de goede zaak, en dat is de zaak des Heren, te dienen, maar wij schaden haar in onze overijver of onze onwil. Welnu — op onze schooldag werd krachtig gepleit voor onze dure roeping, in onze tijd van veel afval getrouw te zijn aan de eis des Heren en betonen, dat de Reformatie, ons weer geschonken, voor heel ons leven in alle verhoudingen moet doorgaan.

Het is nodig, dat wij daarop telkens weer worden gewezen, omdat wij gaarne, hoe overtuigd ook van onze zaak voor alle dag en in alle werk, gaarne een klein hoekje overhouden, waar wij zelf baas zijn. Een ieder zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd. Ook van dit gevaar. De Schrift waarschuwt ons, dat wij getrouw, maar ook voorzichtig zullen wandelen, als wijzen en niet als onwijzen.

Daar komt, zoals wij zingen, bij onze actie zo licht „vees en wereld" hij. Wij zijn menigmaal onze eigen vijand.

En zie: nu ontbrak naast de opwekking tot getrouwheid overal, ook niet de waarschuwing: weest waakzaam en bederf de goede zaak niet door eigen onverstand. Dat is goed. Uiteraard op één zeer belangrijke voorwaarde en die is, dat zowel de een als de ander blijk geeft de les inzake de fiets te verstaan: zij kan uw vijand zijn. De voet van de voetganger zo goed als de fiets van de wielrijder. Zo goed, om een woord van de profeet Jeremia te gebruiken, de man, die loopt met de voetgangers als die zich mengt met de paarden, Jer. 12:5.

De voorwaarde, die ik noemde, is in elk geval deze, dat er geen stilstand is op de weg der Reformatie.

Om een voorbeeld te noemen uit de schoolstrijd, die wij thans opnieuw moeten aanvangen, het was in de eerste dagen van deze kamp, dat er één man was, Groen van Prinsterer, die met vuur en met grote, heerlijke ijver deze strijd voerde en de mensen der wereld, de liberalen, die de gelovigen gaarne onderdrukten en hun het eerste recht, berustend op de eerste plicht, wilden roven, met kracht weerstond en hun de harde waarheid zeide.

Toen waren er ook christenen, die die ijver verkeerd achtten. Zij wilden langzaam aan. Zij wilden wel praten, maar liever niets doen. Zij noemden Groen liefdeloos; waren zelfs jegens de tegenstander heel lief als mensen der liefde.

Maar heel merkwaardig was, dat zij die liefde niet kenden jegens de getrouwe strijder. Als zij hem aanvielen, dan kwamen zelfs de scherpste, meest beledigende woorden: misdadig, demonisch, satanisch.

De grond van dit alles was, dat deze liefdevolle mensen niet goed stonden voor de Here en Zijn heilig Woord.

Ontmoeten wij zulke mensen, dan moeten wij als Groen durven zeggen: ook gij wilt de strijd tegen mij? Ik aanvaard ook die, hoeveel leed dit mij ook kost. Want de liefde voor des Heren zaak gaat voor. Zulke strijd moet echter onder ons niet worden gevonden.

De man, die waarschuwt, moet tegelijk de man zijn, die van harte de goede strijd met ons meestrijdt.

Als dit het geval is, dan komt zijn waarschuwing steeds van pas.

Want wie erkent niet, dat ook onze goede ijver voor de zaak des Heren niet volmaakt is. Dat wij daaronder licht het gevaar kunnen lopen, hoogmoedig op ons eigen werk te worden, alsof wij het zullen doen, terwijl de Here ons zegt, dat wij alleen maar gehoorzaam zullen zijn, maar weten moeten, dat Hij het doet. Ik heb daarover eens een preek gehoord; over de enkele Schriftwoorden: Die het doet. De preek was wat eentonig, maar het woord was toch goed.

Komt zulk een waarschuwing dus van een man, die een goede actie niet heel vriendelijk gezind is, dan heeft de waarschuwing, hoezeer wij er naar moeten luisteren, minder nut, dan als de voorwaarde, die ik noemde, aanwezig is. Niemand zal dit met recht kunnen tegenspreken.

Ik hoorde iemand zeggen: in al onze ijver moeten wij letten op de oudste broeder in de gelijkenis van de verloren zoon.

En dat is ook zo.

Maar toen hij dan het voorbeeld van de verloren zoon ten voorbeeld stelde, werd, naar mijn smaak althans, vergeten, dat deze van iets zich afskeurde en het vaderhuis weer zocht. En dat men toch niet mag aannemen, dat deze verloren zoon, zo teruggekeerd, voorts zijn leven sleet met het eten van het gemeste kalf.

Hij zal stellig ijveriger en getrouwer hebben gearbeid dan zijn broeder.

Als ik zulk een redenering hoor denk ik aan een verklaring dezer gelijkenis, die zei: eigenlijk moest deze gelijkenis niet heten: de gelijkenis van de verloren zoon, maar: de gelijkenis van de Vader.

Zo was het nu niet op onze schooldag. Op beide zijden van onze ijver werd gewezen en dat is altijd weer nodig. Wij behoeven ons daarin niet te laten terughouden door de vrees, dat de vijand juist van de waarschuwing gebruik, hier misbruik, zal maken. Ik zag dat weer in het dagblad „Trouw".

Geen dienaar des Woords en geen redenaar op een schooldag of andere vergadering zal nalaten op fouten en gevaren in de eigen kring te wijzen, uit vrees, dat de vijand zal zeggen: hoort gij die man?

Het is daar toch maar een zoodje.

Wij moeten de Here vragen of Hij ons allen getrouw wil maken in de strijd der Reformatie, die wij moeten strijden, maar ons ook op onze hoede wil doen zijn tegen de gevaren, die ons daarin zelf bedreigen. De Schrift leert ons dit.

Wij kunnen nimmer te voorzichtig zijn inzake ons zelf.

In onze ijver voor de zaak des Heren, maar ook in onze heimelijke onwil, om daarin krachtig en met blijdschap mee te doen.

Met hartelijke groeten en heilbode, uw toegenegen
MARNIX.

De beweging der Jongeren (VI)

GEREFORMEERDE REACTIE.

Een schets van de „beweging der Jongeren" welke tijdens en onmiddellijk na de eerste wereldoorlog opkwam en zich toen hevig roerde, is niet volledig, wanneer men niet óók wijst op de reacties, welke zij in de gereformeerde volksgroep ontketende.

Want inderdaad: deze „Jongeren verwekten reacties! Het leek er niet naar, dat men wat deze door „een nieuwe geest" bezielden verkondigden onbevagen aanhoorde en hen onverschillig liet begaan! Integendeel: tot zelfs met de meest vooraanstaanden in de gereformeerde wereld luisterden aandachtig naar de krachtig opklinkende nieuwe geluiden.

In het begin waren er velen, die met welwillendheid, ja, zelfs met instemming aan de roep van deze nieuwe stroming het oor leenden. Dicht bij de Schrift levende gereformeerden waren immers in het geheel niet gerust over de ontwikkeling der dingen in de gereformeerde kerken. Ze bespeurden, dikwijls meer instinctief dan bewust, dat de heerschappij van het levende woord des HEREN verdronken werd door het in de ban geraken van een scholastische verstening der waarheid. Het leven uit wedergeborenheid, gereformeerde christelijkheid werd maar al te dikwijls aangezien voor en geprezen als een leven uit de Geest van God. Besef van en liefde voor Christus' kerk denatureerde in steeds meerderer tot hoogmoed over eigen groep. Leuzen als „het uitroepen van het koningschap van Christus op alle terreinen des levens" en „soli Deo gloria" bleken al duidelijker een doorzichtige camouflage voor wereldse zelfhandhaving en vieselijk machtsbegeren. Met schrik, ja, ontzetting, zag men in de wereldoorlog schandelijke hebrucht, ongeremde goudoorst en morele afstomping openbaar worden. En het was uit hun hart gegrepen toen Bavinck klaagde: „Het is alsof wij niet meer weten wat zonde en genade, wat schuld en verzoening, wat wedergeboorte en bekering is. In theorie kennen we ze wel, maar wij kennen ze niet meer in de ontzaglijke realiteit van het leven" (42).

Is het een wonder, dat mannen, die onder deze neergang van het christelijk leven in de gereformeerde kring leden, verrast opkeken toen jongeren begonnen te waarschuwen tegen verstandelijkheid, uitwendigheid, oppervlakkigheid, praktisch materialisme, afgoderij met organisaties enz. en tegelijk oppriepen tot warm, diep, innig christelijk leven en het volle accent legden op objectieve vroomheid en mystiek?

Toen Dr v. d. Vaart Smit zijn artikelen over „Geest en Vorm" in „De Reformatie" publiceerde, schreef een bedachtzaam man als Prof. Dr H. Bouwman b.v.: „In deze stukken wordt heel veel goeds gezegd. Het is uitzinnend, dat op de betekenis en waarde van het subjectieve, van het geestelijk leven en van de bevinding gewezen wordt. Wij hebben herhaaldelijk in „De Bazuin" op de noodzakelijkheid van de bevinding en de warmte van het geestelijke leven gewezen. De mens moet naar verstand en hart, naar de wil en het gevoel en met alle krachten de Here dienen. Wij mogen dan ook niet in ons geloof en in ons handelen eenzijdig de nadruk leggen op het verstand, maar ook het hart, de wil en het gevoel hebben hun rechten en behoeften. Maar heel het geestelijk leven moet geleid worden door de bewuste persoonlijkheid, en beide moeten geleid worden door het Woord Gods. Op deze zaak heeft o.i. Dr Van der Vaart Smit al te weinig nadruk gelegd. Een nieuw reveil is nodig, zegt hij. Zeker, wij hebben bestendig nodig de levendmakende en bezielende werking van de Geest Gods. Wij kunnen formeel en zuiver Gereformeerd zijn en toch staan buiten het leven van Christus. Wij kunnen leden zijn van de gezuiverde kerk en zuiver in de leer, en toch niets kennen van het warme bezielende leven des Geestes, die alleen maakt tot kinderen Gods. Nooit genoeg kan daarom aangedrongen worden op de bekering en de heiliging des levens. Heel ons leven moet doordrongen zijn van het heerlijke licht en de warme liefde des H. Geestes" (43).

Stemmen als deze van Prof. Bouwman werden vóór en na het einde van de eerste wereldoorlog wel meer vernomen. Maar toch: ze domineerden niet! De bespreking van wat de jongeren wilden kreeg namelijk steeds meer een kritisch karakter. Hoe open en vertrouwend men haar ook tegemoet trad, men kon zich niet verhelen, dat wat die nieuwe beweging wilde en

verkondigde niet een waarlijk reformatorisch, een echt gereformeerd streven, openbaarde. Naarmate men méér hoorde en zorgvuldiger luisterde, vernam men steeds duidelijker een taal, die anders was dan die der Schriften, anders ook dan de belijdenis der oude martelaarskerk. En ondanks zichzelf en met grote smart werd men gedwongen te erkennen dat in wat deze jongeren wilden zich het oude en altijd nieuwe kwaad, het kwaad dat de kerk van haar oorsprong af had bedreigd, namelijk de v e r w e r e l d l i j k i n g, in een nieuwe gestalte openbaarde. In weerwil van alle goede bedoelingen, ernst, vroomheid — men kon en mocht het niet loochenen — was dit kwaad in de harten van velen binnengedrongen en tastte de kerk van Christus in haar geloof en dus in haar kracht aan (44).

We willen nu iets van de gereformeerde kritiek op de beweging der jongeren memoreren. Men lette er evenwel op, dat wat we te horen krijgen niet alléén de jongeren raakt. Er traden in de genoemde jaren binnen de kring van het gereformeerde leven nog andere verschijnselen van teruggang aan het licht. En ook daartegen richtte zich het gesproken en geschreven woord. Maar in hoofdzaak concentreerde zich de zorg en de kritiek van hen, die in het spoor van Calvijn wilden voortgaan op wat de jongeren propageerden en wilden.

Wanneer men iets wil zeggen over de reactie van de gereformeerde, de schriftuurlijke geest tegen de ontbindingsverschijnselen, welke in de gereformeerde wereld in de jaren 1910—1920 optraden, moet men beginnen met te wijzen op uitlatingen van Kuiper en Bavinck.

Het is overduidelijk voor wie de geschriften van deze twee groten in de gereformeerde wereld met aandacht volgt dat zij de ontwikkeling van het gereformeerde leven in de eerste decennien van deze eeuw met groeiende zorg doorleefden. In een rede, welke Kuiper op de bondsdag der geref. Jongelingsvereniging in het jaar 1908 uitsprak lezen we b.v. dit: „En wanneer ik nu mijzelf afvraag, is 't met dit derde geslacht allemaal nog cender, als met 't eerste, is er geen verschil, dan moet ik zeggen, ja er is wel verschil". Kuiper signaleert dan een minder ernstige stroming, die opkomende is en hij verzekert „dat de zaken zelf, die ons op het hart zijn gebonden en waarvoor wij te staan hebben, onbetwistbaar schade lijden, indien in het jonge geslacht die minder ernstige strooming niet gekeerd wordt". Op vier uitermate zorgwekkende verschijnselen wijst Kuiper dan: vooreerst het luwen van de geestdrift voor de heilige beginselen; dan de daling in de ernst van de levens- toon, voorts een afneming van het spreken over heilige dingen; en eindelijk een gebrek aan gewilligheid om zich en zijn gaven te offeren voor 's Heren dienst (45).

En niet alleen in de kring der jongelingen liet Kuiper zijn waarschuwend stem horen, ook zijn broeders in de politiek houdt hij met klem voor, dat donkere wolken van alle kant komen opzetten, dat de glans van het goud gaat verdoffen en dat waarschuwen daarom een hem opgelegde last is. „Laat ons voorzichtig zijn, mannenbroeders — zoo roept hij in 1912 uit — Het stofgoud stuift zoo licht van de vleugelen af, en als eenmaal 't zilverwit en het goud dat op haar vederen zat, voor de duive te loor ging, wie zegt u dan, dat ze, straks, door het Goddelijk oog belonkt, nog met haar schoonheid pralen zal? O, ik geloof het met u, werkt weer Gods onwederstaanbare hand, dan is het niet uitgesloten, dat Zijn erfdeel niet nog eedler schoon dan voor vijftig jaren zal ontvangen; maar vergeet daarom geen oogenblik het hoog gebod, dat ge den Heere uwen God niet zult verzoeken. Het soms metterdaad noodzakelijk omzetten van de stille vreeze des Heeren in een rechtsquaestie, blijft van ons allen het uiterste der omzichtigheid vergen. Zeker, ook onze jonge mannen hebben straks in Staat en Gewest en Gemeente in allerlei post en betrekking te dienen. Van Gode ware zelfs af te bidden, dat ze het voor onze Koloniën meer dan dusver deden. Maar ook hierbij valt zoo licht soms een min heilige aandrift te speuren. Omdat men meestreed, daarom waant soms meer dan één zijn hand dan nu ook naar 't eereloon te mogen uitstrekken. Men heeft het jacht op baantjes gedoodverfd; het is erger, het is het ijveren voor zijn God tot het voet getrappel van de claue (46) verlagen, om dan, na afloop van het spel, met den bedelnap in de hand, bij het loket aan te kloppen en te vragen om loon" (47).

De vrome zin in 't hart — zo lezen we in een geschrift uit 1915 — moet ook in het publieke leven, en niet 't minst in de politiek, onze gedragslijn bepalen, en richting geven aan het beleid. Zo was het bij het eerste optreden der antirevolutionairen. „Vandaar

(42) Men houde in het oog, dat verwereldlijking kan zijn het meedoen met de „wereld" in het zoeken van geld, genot, het loslaten van recht en moraal enz. — maar ook en niet minder: het culminerende van onschriftuurlijke vroomheid, subjectivistische en individualistische religieusiteit, kortom het meegesleept worden door eigenwillige godadienst.

(43) De Zutphense Bondsdag, p. 32/3.

(44) Gehoorde toejuichers in een schouwburg om het succes van het stuk te verzekeren.

(45) Uit het Diensthuis uitgeleid, Kampen, J. H. Kok, 1912, p. 15.